

5. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. — СПб.: Питер, 2002. — 512 с.

6. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. — СПб.: Евразия, 1999. — 479 с.

7. Психологія і суспільство // Під ред. Фурмана А. В. — Copyright © Тернопільський національний економічний університет, 2010. — №4 (42) — С. 138.

8. Роджерс Н. Творчество, как усиление себя / Н. Роджерс // Вопр. психол. — 1990. — №1. — С. 164-168.

9. Серпионова Э.Н. Развитие творческих способностей студентов при изучении курсов ДПИ и дизайна. В сб.: Изобразительное искусство в системе образования (материалы международной научно-практической конференции) / Э.Н. Серпионова — Витебск: УО ВГУ им. П.М. Машерова, 2006. — С. 260-265.

10. Хекхаузен Дж. Мотивация и деятельность: Пер. с нем. / Дж. Хекхаузен. — М.: Педагогика, 1986. — Т. 2. — 392 с.

КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

УДК 378.147

Малецька І.В.

У статті обґрунтовується методика розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх учителів літератури. Описано етапи та рівні розвитку креативних ознак студентів-словесників. Запропоновано конкретні шляхи вирішення задачі формування творчого учителя.

Ключові слова: художня творчість учителя, розвиток творчих здібностей, методика формування художньо творчих ознак, навички креативності, креативний підхід до фахової діяльності.

В статье обосновывается методика развития художественно-творческих способностей будущих учителей литературы. Описаны этапы и уровни развития креативных признаков студентов-словесников. Предложены конкретные пути решения задачи формирования творческого учителя.

Ключевые слова: художественное творчество учителя, развитие творческих способностей, методика формирования, художественно творческих признаков, навыки креативности, креативный подход к профессиональной деятельности.

Methodology of developing artistically creative abilities of future teachers of literature is grounded in the article. The stages and levels of development of creative signs of students of philologists are described. The concrete ways of decision of task of forming of creative teacher are offered.

Key word: artistic creation of teacher, development of creative capabilities, forming method, artistically creative signs, skills of creative, creativity approach to professional activity.

Актуальність дослідження. Головною метою педагогічної освіти є формування ефективної системи підготовки вчителів, яка буде спроможною готувати на ґрунті теоретичних та практичних досягнень вітчизняної та зарубіжної науки освітян, здатних діяти на засадах гуманізму, проводити освітню діяльність як пріоритетне державне завдання, націлене на виховання та самореалізацію особистості, задоволення її потреби бути успішним, конкурентоспроможним фахівцем.

Чималу роль у вирішенні означених задач відіграє процес розвитку творчої складової особистості майбутнього філолога, що продиктовано яскраво вираженою креативною спрямованістю професійної діяльності вчителя літератури.

Художня творчість педагога-філолога є однією з форм його фахової роботи. Вона ґрунтується на особистісних ознаках освітянина і націлена на підвищення ефективності навчально-виховного процесу шляхом впровадження в нього власних художніх форм учителя.

В останній час у вітчизняних та зарубіжних педагогічних дослідженнях з'явилися чимало розробок, присвячених проблемі розвитку творчих здібностей у майбутніх вчителів літератури (А.Акімова, В.Кудін, О.Кучевол, З.Левчук, С.Сисоєва, І.Чайковська та ін.). Наприклад, у ґрунтовній монографії „Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури” Ольга Кучевол зауважує: „Чимало вчених сходяться на думці, що основним показником педагогічних здібностей є педагогічна креативність — здатність учителя до творчого виконання своїх професійних обов'язків” [1].

Але не дивлячись на поглиблений розгляд цього питання вченими, досі проблема формування навичок художньо-педагогічної творчості у майбутніх освітян-філологів предметом спеціального вивчення не ставала.

Мета. Цей факт визначає актуальність нашого дослідження й мету статті, що полягає в обґрунтуванні комплексної методики формування художньо-творчих ознак студентів-філологів, які є суттєвими для їх майбутньої креативної професійної діяльності.

Основний зміст статті. На етапі формуючого експерименту методами аналізу проміжних результатів, інтерв'ю, бесід, спостережень визначено оптимальну сукупність заходів розвитку художньо-творчих якостей майбутніх педагогів-філологів. До нього входять:

- початкові інформаційно-заохочувальні заняття (одна лекція та одне групове заняття);
- навчальна дисципліна „Основи художньої творчості у педагогічній діяльності учителя”;
- курс-тренінг „Розвиток художньо-творчих здібностей учителя літератури”;
- система позааудиторних заходів;
- керівництво гуртками за художніми інтересами;
- комплекс методичних впливів щодо організації наукової та самостійної роботи.

Модель комплексної методики формування художньо-творчих ознак студентів-філологів представлено на Рисунку 1.

Процес розвитку вказаних якостей складається з чотирьох етапів:

I етап — інформаційний,

- II етап – репродуктивний;
- III етап – творчо-репродуктивний;
- IV етап – творчий.

Кожен з етапів являє собою завершену частину навчального процесу і має свою особливу ціль, яка досягається відповідними формами, методами і засобами. Є певна умовність такого поділу, яка диктується неможливістю точного визначення тривалості кожного етапу. Але цей поділ дозволяє у ході дослідження більш чітко сформулювати задачі куратора й студентів на кожному з них, а також точніше вимірювати рівні розвитку якостей майбутніх фахівців-філологів.

I етап – це інформаційний період підготовки майбутніх освітян до початку розвитку художньо-творчих ознак, необхідних для фахової роботи педагога-словесника. Його мета полягає у визначенні рівня креативності студентів та опануванні інформації про необхідність власної художньо-творчої діяльності під час викладання літератури.

РІВНІ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ							
Початковий		Алгоритмічний		Задовільний		Високий	
ІНФОРМАЦІЙНО-ЗАОХОЧУВАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ	НАВЧАЛЬНІ КУРСИ				„Основи художньої творчості педагогічної діяльності учителя”		
					„Розвиток художньо-творчих здібностей учителя літератури”		
	КОМПЛЕКС МЕТОДИЧНИХ ВПЛИВІВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ЗАХОДІВ				наукової роботи		
					самостійної роботи		
ОРГАНІЗАЦІЯ ХУДОЖНІХ ГУРТКІВ							
інформаційний		репродуктивний		творчо-репродуктивний		творчий	
ЕТАПИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ							

Рис. 1. Модель комплексної методики формування художньо-творчих ознак студентів-філологів

Протягом проходження першого етапу пропонується вимірювати рівень сформованості художньо-творчого мислення студентів під час модульного контролю як середню оцінку за дисципліну „Основи художньої творчості у педагогічній діяльності учителя” та за курс „Розвиток художньо-творчих здібностей учителя літератури” і за результати участі студента у позааудиторній, науковій й самостійній роботі (Формула 1).

$$P = \frac{T_{\text{м}} + P_{\text{м}} + H}{3} \quad (1), \text{ де}$$

P - ступень сформованості художньо-творчого мислення студентів,

$T_{\text{м}}$ - модульна оцінка засвоєння дисципліни „Основи художньої творчості у педагогічній діяльності учителя”,

$P_{\text{м}}$ - модульна оцінка засвоєння курсу „Розвиток художньо-творчих здібностей учителя літератури”,

H - оцінка за результати участі студента у позааудиторній, науковій й самостійній роботі.

Одночасно з вимірюванням рівня розвитку художньо-творчих якостей студентів проводиться два інформаційно-заохочувальних заняття. А саме, лекція „Місце та роль художньої творчості педагога під час викладання літератури” й групове заняття „Порівняльний аналіз проведення заняття традиційним та креативним методами”.

II етап розробленої методики формування художньо-творчих ознак студентів-філологів – репродуктивний – передбачає формування мотиваційної сфери студентів, спрямованої на творче вирішення майбутніх професійно-методичних задач в умовах реального навчального процесу; формування в них оригінального способу діяльності на ґрунті вивчення евристичних прийомів вирішення навчальних завдань.

Ціль репродуктивного етапу - дати студентам теоретичну інформацію про методи не лише відтворення засвоєних знань і засобів діяльності, а також навички їх комбінування, пристосування, підбору у відповідності до нових навчальних завдань, побудови моделей складових навчально-виховного процесу з застосуванням нових методик.

На III етапі – творчо-репродуктивному – майбутні філологи практично синтезують моделі уроків літератури в школі з елементами власної художньої творчості. Важливо, що на цьому етапі продуктивна складова переважає над репродуктивною.

Ціль творчо-репродуктивного етапу – дати майбутнім освітянам навички креативного підходу до фахової діяльності. Це означає не тільки докладне планування уроку, а й розробку власних творинь - віршів, ліричних мініатюр, есе, постановок, гуморесок та інших жанрів. У випадку, якщо хід реального заняття не буде відповідати запланованому, майбутній учитель повинен терміново віднайти новий засіб розв’язання завдання з числа апробованих чи застосувати новий.

IV етап – це творчий період підготовки майбутніх філологів з використанням їх художньо-творчих ознак. Його мета полягає у самостійному, але під керівництвом викладача, розвитку креативності студентів на базі вже набутої переконаності студентів про важливість художньо-творчої складової у фаховій діяльності учителя літератури.

На попередніх етапах з майбутніми викладачами-словесниками вже були проведені заняття, на яких студенти досягли відповідного рівня знань та навичок, який дає їм можливість самостійно розвивати художньо-творчі здібності.

Згідно з вказівками Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, самостійна робота студента є основним видом опанування навчальною інформацією у час, вільний від занять, передбачених розкладом. Час, відведений навчальним планом для самостійної роботи, повинен складати від 1/3 до 2/3 загального обсягу навчального часу вивчення конкретного навчального курсу. Резерв часу для наукової роботи, участі у конференціях, олімпіадах, конкурсах тощо складає до 5 годин. Тижневий бюджет часу становить 45 годин.

Таким чином, з урахуванням тривалості аудиторних занять (30 годин у бакалаврів і 18 годин у магістрів) частка самостійної роботи становить від 33% у бакалаврів й до 60% у магістрів [2].

Тобто, у зв'язку зі вступом України в Болонський процес роль індивідуальної роботи студентів значно зростає.

Належним чином організована наукова робота студентів у ВНЗ сприяє поглибленому засвоєнню навчального матеріалу, розвитку індивідуальності, формуванню власної думки щодо подій, процесів. Важливість наукової роботи для розвитку творчих здібностей підкреслював В. Загвазінський: „Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільш повно. Методи навчальної роботи безпосередньо переростають у методи, що імітують, а іноді і реалізують науковий пошук” [3].

Залучення студентів до наукової роботи здійснюється через навчальну групу. На початку навчального року на денному навчанні та під час першої сесії на заочному відділенні, в академічних групах, і на факультетах проводять бесіди, в яких студентам доводиться інформація щодо наукової тематики ВНЗ та кафедр.

У вільний час студент самостійно формує у себе такі важливі для майбутнього дослідника ознаки, як: креативність, відповідальність і уміння визначати власний погляд.

За думкою М. Фіцули, комплексно виконана наукова робота студентів забезпечує вирішення таких завдань:

- розвиток наукового світогляду майбутніх фахівців;
- оволодіння методологією наукового дослідження;
- скорочення терміну оволодіння спеціальністю;
- розвиток творчого мислення та індивідуальних якостей у вирішенні фахових завдань [4].

Важливою формою розвитку художньо-творчих якостей майбутніх учителів літератури є їх активна участь у різного спрямування творчих гуртках. Завданням проректора з виховної роботи ВНЗ, деканів факультетів, їх заступників має бути створення умов для успішного функціонування театрального (драматичного), фото, відео, художнього (мальовничого), поетичного, танцювального, журналістського, вокального товариств тощо.

Ефективною формою виховної роботи зі студентами виступають позааудиторні заходи, націлені на розвиток готовності майбутніх словесників до креативної професійної діяльності. Такі як: зустрічі з педагогами-новаторами, участь у різноманітних виставках (в т.ч. освітянських), ярмарках вакансій, проведення читачьких конференцій, обговорень найбільш резонансних книг, публікацій,

обговорення публікацій з різноманітних видань, відвідування театральних постанов, кінофільмів, участь студентів у створенні університетських музеїв, літературно-етнографічні експедиції і т. ін. Результатами такої роботи мають бути наукові статті, доповіді, виступи на радіо і телебаченні, розділи курсових, дипломних робіт тощо.

Отже, художньо-педагогічна творчість - це невід'ємна частина професійної діяльності педагога-словесника. Це зумовлено специфікою викладання літератури як мистецтва слова й вимагає від учителя достатньо розвинутих творчих ознак. Запропонована комплексна методика формування креативних здібностей студентів-філологів значно сприяє вирішенню цього завдання. Подальшого вивчення дослідження потребує визначення фактів суб'єктивних та об'єктивних, що впливають на формування художньо-творчих якостей студентів-філологів.

Література:

1. Куцевол О.М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури /О.М. Куцевол - Вінниця: Глобус-Прес, 2006. - 348 с.
2. Наказ МОН України від 16.10.2009 р. № 943 Про запровадження у вищих навчальних закладах Європейської кредитно-трансферної системи // Верховна рада України, 2009.
3. Загвязинский В.И. Теория обучения: современная интерпретация / В.И. Загвязинский - М.: Издательство «Академия», 2008. - 192 с.
4. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб./М.М.Фіцула - К.: «Академвидав», 2006. - 352 с.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВИХ ЖАНРІВ АКТИВНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

УДК: 3-3.2:81 (0-5.8)

Богуш Алла

У статті подано характеристику активного мовлення дітей раннього віку: появу і специфіку перших слів дітей та діалогу.

Ключові слова: мовленнєвий жанр, ранній вік, діалог, репліки повтори, перші слова.

РАЗВИТИЕ РЕЧЕВЫХ ЖАНРОВ В АКТИВНОЙ РЕЧИ ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА

Богуш Алла

В статье представлена характеристика активной речи детей раннего возраста: появление и специфику первых слов и диалога.

Ключевые слова: речевой жанр, ранний возраст, диалог, реплики повторы, первые слова.

SPEECH GENRES DEVELOPMENT IN ACTIVE SPEECH OF CHILDREN OF EARLY AGE

Alla Bogush

The article deals with description of children's active speech of early age; appearance and specifics of the first words and dialogue have been presented.

Key words: speech genre, early age, dialogue, remarks repetitions, first words.